

﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾:

﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾:

الحقيقة أنَّ هناك صراطين: صراط الله، وصراط الجحيم اقتراباً وابتعاداً، أو قل إقبالاً وإدباراً. وصراط الله هو (الصراط المستقيم). وطلب الهداية السابق - أي: اهدنا الصراط المستقيم - يحتاج إلى هذا التخصيص، أي بأنَّه صراط الذين أنعم الله عليهم؛ وذلك لأنَّ الصراط في عالمي الجزئيات (الملك والملكوت) سُبُل كثيرة.

در حقیقت دو صراط وجود دارد: صراط الله، و صراط جحیم؛ از نظر نزدیک و دور بودن، و یا روی آوردن و پشت کردن. صراط الله همان "صراط مستقیم" است. و درخواست هدایتی که پیشتر بیان شد - یعنی همان اهدنا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ - به این تخصیص نیازمند می‌باشد؛ یعنی راه کسانی که خداوند بر ایشان نعمت ارزانی داشته است، و این تخصیص دادن از آن رو است که؛ در دو عالم جزئیات (یعنی مُلک و مَلکوت) راهها بسیار است.

والهداية إلى بعضها يمكن أن يُعبر عنه بأنه هداية إلى الصراط المستقيم، وإن كانت هداية جزئية، ولكن تحديد الصراط بأنه صراط الأنبياء (عليهم السلام)؛ لأنَّهم هم المنعم عليهم، قال تعالى: ﴿وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا﴾ ([النساء : ٦٩]).

هدایت به‌سوی بعضی از این راه‌ها، می‌تواند به هدایت به صراط مستقیم تعبیر گردد، حتی اگر هدایتی جزئی باشد؛ ولی این مشخص کردنِ صراط از آن رو است که راه انبیا (علیهم السلام) می‌باشد؛ چرا که آنها کسانی هستند که نعمت بر ایشان ارزانی شده است. خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وهر که از خدا و فرستاده اطاعت کند، همراه با کسانی خواهد بود که خدا انعامشان داده است، همچون انبیا و صدیقان و شهیدان و صالحان؛ اینان چه نیکو رفیقانی هستند﴾ ([النساء: ۶۹]).

يعني طلب الهداية إلى جميع سُبُل السلام، أو الصراط المستقيم في عالمي الملك والملكوت. وبالتالي الوصول إلى تمام العقل وأعلى درجات القرب منه سبحانه الممكنة للإنسان.

یعنی درخواست هدایت به همه راه‌های سلام (سُبُل السَّلام)، یا همان صراط مستقیم در عالم مُلک و مَلکوت. و به دنبال آن، رسیدن به تمامی عقل و بالاترین درجاتِ نزدیکی به خداوند سبحان که برای یک انسان امکان‌پذیر می‌باشد.

قال تعالى: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ ([العنكبوت: ۶۹]).

خداوند متعال می‌فرماید: ﴿کسانی را که در راه ما مجاهدت کنند، به راه‌های خویش هدایتشان می‌کنیم، و خدا همراه با نیکوکاران است﴾ ([العنكبوت: ۶۹]).

وقال تعالى: ﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ * يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ

اتَّبِعْ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ
وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿[المائدة: ١٥-١٦].﴾

همچنین می‌فرماید: ﴿از جانب خدا نوری و کتابی صریح و آشکار بر
شما نازل شده است * تا خدا با آن هر کس را که در پی خوشنودی
او است به راه‌های سلامت هدایت کند و به فرمان خود از تاریکی
به روشنایی‌شان ببرد و آنان را به راه راست هدایت کند﴾ [المائدة: ١٥-١٦].

كما أَنَّ طَلَبَ تَجَنُّبِ صِرَاطِ الْجَحِيمِ وَهُوَ صِرَاطُ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ فِي عَالَمِي الْمَلِكِ
وَالْمَلَكُوتِ، يَعْنِي طَلَبَ تَجَنُّبِ سُبُلِ الْجَهْلِ وَجَنُودِهِ، قَالَ تَعَالَى: ﴿وَبِعَهْدِ اللَّهِ
أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ * وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا
فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [الأنعام: ١٥٢-١٥٣].

همان‌گونه که دوری از صراط جحیم و دوزخ را که همان «صراط المغضوب
عليهم» (راه کسانی که بر ایشان غضب شده است) در عالم ملک و ملکوت
است، را خواستاریم؛ یعنی درخواست دور شدن از راه‌های جهل و
لشکریانش، خداوند متعال می‌فرماید: ﴿و به عهد خدا وفا کنید. اینها
است آنچه خدا شما را به آن سفارش می‌کند؛ باشد که پند گیرید *
و این است راه راست من، از آن پیروی کنید و به راه‌های گوناگون
مروید که شما را از راه خدا پراکنده می‌سازد. اینها است آنچه خدا
شما را به آن سفارش می‌کند؛ شاید پرهیزگار شوید﴾ [الأنعام: ١٥٢-١٥٣].

حيث إنَّ انطواء النفس على بعض جنود الجهل فيه خطر عظيم، حتى وإن كان الإنسان مهتدياً إلى بعض سُبُل الصراط المستقيم.

چرا که در تمایل داشتن نفس به برخی سربازان جهل، خطر بزرگی نهفته است؛ حتی اگر انسان به بعضی از راهای صراط مستقیم هدایت شده باشد.

فمثلاً: الإسلام سبيل من سبل الصراط المستقيم، والإيمان سبيل، والولاية سبيل، والعقائد الصحيحة سبيل، والفقہ والعلم سبيل، والعمل سبيل، والإخلاص سبيل.

مثال: اسلام (تسلیم شدن) راهی از راهای صراط مستقیم است، و از جمله راهای دیگر، راه ایمان، و سبیل ولایت، و راه عقاید صحیح، و سبیل فقه و علم، و راه عمل، و راه اخلاص می‌باشد.

وبجنب هذه السبل يعترض الإنسان الهوى والنفس والشيطان وزخرف الدنيا: ﴿قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ * ثُمَّ لَأَأْتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ﴾ [الأعراف: ١٦-١٧].

در کنار این راهها انسان با امیال، هوای نفس، شیطان و زینتهای دنیا روبه‌رو می‌شود: ﴿گفت: حال که به چیزی مرا گمراه نمودی، من هم ایشان را از راه راست تو منحرف می‌کنم * آنگاه از پیش و از پس و از چپ و از راست بر آنها می‌تازم و بیشترینشان را سپاس‌گزار نخواهی یافت﴾ [الأعراف: ١٦-١٧].

وعن أهل بيت العصمة (عليهم السلام) ما معناه: صراط الذين أنعمت عليهم، أي: بنعمة العمل والإخلاص. وباختصار نعمة الدين الخالص، فله الدين الخالص.

از اهل بيت عصمت و طهارت (عليهم السلام) با این مضمون روایت شده است: «صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ» یعنی به نعمت عمل و اخلاص؛ و بطور خلاصه ، نعمت دین خالص ، و دین خالص تنها از آن خداوند است.

وفي هذه الآية - أي: ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ - عودة للثناء على الله سبحانه وشكره والاعتراف بفضله؛ وذلك لأنَّ العبد فيها يعتبر عبادته وطاعته لله نعمة من نعم الله، وأي نعمة وفضل من الله وأي فضل.

و در این آیه - یعنی ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ - بازگشتی به ستایش خداوند سبحان و شکر او و اقرار و اعتراف به فضل او وجود دارد؛ چرا که در آن ، بنده ، عبادت و طاعتش برای خداوند را نعمتی از نعمتهای الهی برمی‌شمارد؛ در حالی که هر فضل و نعمتی از جانب خداوند است؛ هر فضلی !

وطلب الهداية هنا على مراتب؛ أدناها معرفة هذا الطريق ولو إجمالاً والسير عليه. فإن وصل بفضل الله ورحمته إلى تلك المراتب القدسية العالية، فهو من الذين أنعم الله عليهم، وكان من الذين سبقت لهم من الله الحسنی. وإن سار على هذا الطريق بالاهتداء إلى بعض سُبُلِهِ (سُبُلِ السَّلَامِ)، كان مع ذلك متوخياً طاعة الله ورسوله، أي: في زماننا طاعة الإمام المهدي (عليه السلام). وإن غلبته بعض الجهالات والظلمات التي انطوت عليه نفسه في بعض الأحيان، فهو يعثر بهذا الحجر ويهوي في تلك الحفرة، ومع ذلك ينهض ويبدأ من جديد. فمثل هذا العبد ربما تداركته الرحمة فكان مع الذين أنعم الله عليهم وليس

منهم، فتدبّر. ﴿فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ﴾ ([النساء : ۶۹])، والحمد لله وحده.

در اینجا درخواست هدایت، مراتبی دارد؛ که کمترین آن، شناخت این راه - حتی به طور مختصر - و سیر کردن در آن می‌باشد. اگر با فضل و رحمت خداوند به آن مراتب اعلای قدسی برسد، از کسانی خواهد بود که خداوند ایشان را نعمت ارزانی داشته، و جزو کسانی که نیکویی و احسانی از جانب خداوند به سویشان پیشی گرفته است، می‌باشد. اگر با هدایت به بعضی از راهای سلامتی (سُبُلُ السَّلَام) در این مسیر حرکت نمود، به همراه کسانی خواهد بود که آهنگ اطاعت از خدا و رسولش را می‌کنند، که در زمان ما اطاعت از امام مهدی (علیه السلام) را معنا می‌دهد؛ حتی اگر بعضی از جهل‌ها و تاریکی‌ها که گاهی اوقات نفسش با آنها گره خورده است، بر او غالب شود، که در این صورت با این مانع دچار لغزش می‌شود و در آن حفره سقوط می‌کند؛ ولی با این وجود دوباره می‌ایستد و از نو شروع می‌کند. مَثَل چنین بندهای چه بسا کسی باشد که رحمت خداوند او را درک کرده باشد و همراه با کسانی شود که خداوند آنها را نعمت عطا فرموده است ولی جزو آنها نباشد. پس نیک بنگر: ﴿او همراه با کسانی خواهد بود که خدا انعامشان داده است﴾ ([النساء : ۶۹])، و حمد و ستایش تنها از آن خداوند یکتا است.
